

6. A burgonya termesztése (*Solanum tuberosum* L.)

6.1. Botanikai és élettani leírása

6.1.1. Származása, elterjedése

A burgonya géncentruma Mexikóban, Peruban, Chilében található. Amerika bennszülött lakossága az Andok magasabb fekvésű tájain 5-6 ezer éve termeszteti. A hegyvidéken nem termesztendő kukorica helyett az indiánok fő tápláléka a burgonya volt. Mexikó és Chile magas (2500-3500 m) fennsíkjain az európai formájú kultúrburgonyát, a *Solanum tuberosum*-ot termesztik. A burgonya termesztése folyik még Venezuela, Kolumbia, Ekvádor, Peru, Bolívia 2500-3000 m magas fennsíkjain, ahol a burgonya számára ugyancsak az alacsonyabb hőmérséklet, az éjszakai nagyobb lehűlés és a hosszú nappalosság feltételei adóttak.

A spanyolok Chile meghódítása után, az 1500-as évek közepén hozták be a burgonyát Európába. Klimatikus és talajigénye miatt a főbb elterjedési útja Írország, Anglia, Észak-Franciaország, Belgium, Hollandia, Németország. Az 1600-as évek derekán ezekben az országokban ismertté vált a burgonya, ahonnan az 1700-as években tovább terjedt Európa keleti, északkeleti országaiba. Európa népei kezdetben idegenkedtek termesztésétől. A burgonya szántóföldi termesztésének elterjedése Németországban II. Frigyes nagy erőfeszítésének és az 1770-es éhínségnek köszönhető. Hazánkban a burgonya gyorsabb elterjedését Mária Terézia és II. József központi intézkedései tették lehetővé. A gyakori háborúk növelték a kenyérgabona-igényt. A burgonyával mentesíteni lehetett a szeszgyártásnál a kenyérgabonákat. A reformkor mezőgazdaságában pedig – a nyomásos gazdálkodási kényszer átmeneti lazulásával – lehetővé vált a burgonya könnyebb elhelyezése.

6.1.2. Biológiai jellemzők

A burgonya a Solanaceae családba, a *Solanum* nemzetségbe tartozik. A hazánkban s az Európa szerte termesztett burgonyák a *Solanum tuberosum* fajba sorolhatók. Kromoszómaszáma: $n = 24$. A géncentrumokban (Mexikó, Peru, Bolívia, Chile, Chiloe-sziget) számos vadfaj található. Ezek a burgonya rezisztencianemesítésére felhasználhatók.

6.1.3. Morfológiája

A burgonyát föld alatt megvastagodott szárképletéért, gumójáért termesztjük. Szaporítására is ezt használjuk. A burgonya magját csak nemesítésnél használják. A gumón fejlődő rügyekből alakul ki a burgonyanövény föld alatti és föld feletti hajtásrendszere. A föld feletti hajtások (szárak) száma a különböző tényezőktől függően nagyon eltérő. A szár hossza, vastagsága fajtabélyeg, amit a környezeti tényezők erősen befolyásolnak. A burgonya szára ízekre tagolt. A náduszokból a föld felett képződnek a levélgyekek és a szár csúcsi részén a levélgyekek hónaljából pedig a virágzati hajtás. A szárnak földben lévő náduszaiból – s amennyiben a föld felett képződött szár náduszeit töltögetéssel, földdel takarjuk – ugyancsak föld alatti hajtásrendszer képződik. Minden

